

Umorili so slovenstvo

Ivo Žajdela

Pred 60 leti, 26. maja 1942, je komunistična Vos sredi Ljubljane ustrelila dr. Lamberta Ehrliche, takrat eno od osrednjih osebnosti na Slovenskem. Revolucionarni umor je dokončno razklal Ljubljano in Slovenijo. To, kar je sledilo kasneje, še vedno traja – permanentna revolucija oziroma duhovno opustošena Slovenija.

Dr. Lambert Ehrlich je bil do svoje smrti predavatelj na teološki fakulteti v Ljubljani. Njegovo duhovniško delovanje se ni omejilo na predavanja. Zaradi duhovne globine in močne osebnosti se je okoli njega začela zbirati skupina študentov, poznejših *stražarjev*. Postal jim je duhovni oče in voditelj. Skupaj so se poglobljali v socialno, versko, svetovnonazorsko in narodnostno problematiko. Kot študentska skupina so se uveljavili v takratnem življenju ljubljanske univerze. Z jasnim zavzemanjem za krščansko življenje in z razkrivanjem zavajajočih postavk komunistične ideologije so postali trn v peti nasprotnikom. Komunisti so vedeli, da za tem delom stoji prof. Ehrlich. Umorili so ga prav zaradi njegovega vpliva, vsestranske razgledanosti in narodne zavednosti.

Komunistom je v 30. letih 20. stoletja uspelo dokaj uspešno osvojiti srednješolsko in študentsko mladino in prevzeti položaj na ljubljanski univerzi. Ernest Tomec in Lambert Ehrlich sta zato izdelala program in smernice za duhovno obnovo mladine. Prvi kot gimnazijski profesor predvsem za diake, drugi kot univerzitetni profesor za študente. Ehrlichovi *stra-*

31. maja 2002 je bilo na dvorišču teološke fakultete v Ljubljani slavnostno odkritje aleje njenih profesorjev. Prvi doprnski kip, delo kiparja Draga Tršarja, je postavljen v spomin na profesorja dr. Lamberta Ehrliche.

žarji so na podlagi krščanskega socialnega nauka razvili širok program narodnostne, socialne in gospodarske prenovе Slovencev.

V 30. letih so se tudi v Sloveniji zaradi naraščajočega fašizma in komunizma stopnjevale nazorske napetosti. Ehrlich je s svojo izkušnjo s Koroške opozarjal na nevarnosti nacizma, nič manj pa na komunizem. Sistematično je spremljal dogodke, povezane s komunizmom, in študiral njegovo teorijo in prakso. Ni mu bilo težko razumeti, da glavna nevarnost Slovincem preti prav s te strani.

Že v gimnazijskih letih je začutil nevarnost liberalizma. Opazil je, da so narodno zavedni sošolci bolj kljubovali moralni pokvarjenosti kakor oni, ki so bili brezbrizni do svojega naroda.

Duhovnik, profesor, narodnjak

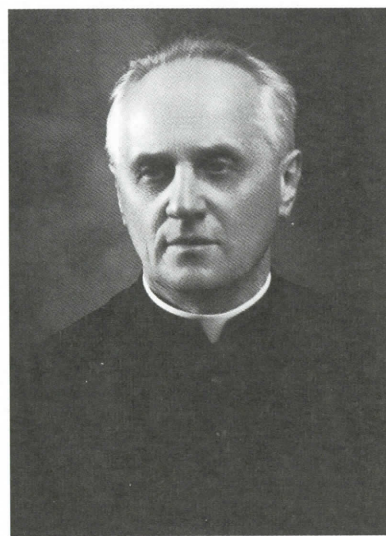
Duhovnik, profesor in mož svetniškega slovesa dr. Lambert Ehrlich se je rodil v številčni družini (10 otrok) 18. septembra

1878 v Žabnicah v Kanalski dolini, ob vznožju znane romarske poti na Svetih Višarjah. Kot nadarjeni sin premožnejših trgovcev se je dobro izobrazil. Starši so poskrbeli, da je poleg materinščine znal tudi jezik sosedov: Italijanov in Nemcev. Osnovno šolo je končal v domačem kraju, gimnazijo v

Celovcu. Po končani gimnaziji je stopil v semenišče.

Bogoslovne vede je študiral v Innsbrucku in Rimu. V duhovnika je bil posvečen leta 1902, naslednje leto je promoviral v doktorja teologije. Vse svoje študije je končal z odliko. Služboval je kot kaplan v Beljaku, kot stolni kaplan v Celovcu in bil od 1910 do 1918 profesor na tamkajšnjem bogoslovju. Zavzemal se je za pravice Slovencev na Koroškem. Že leta 1913 je izdal knjigo *Aus dem Wilajet Kärnten*. Prav to ga je pripeljalo v komisijo, ki se je v Parizu leta 1919 trudila, da bi našla pravično rešitev za našo severno mejo po razpadu avstro-ogrske monarhije. Žal mu to ni uspelo, saj je bila spletkarska cesarska diplomacija veliko spretnejša in izgubili smo južni del Koroške, čeprav je bil ta takrat večinoma še slovenski.

Po koncu mirovnih pogajanj je nadaljeval studij v Pa-

Dr. Lambert Ehrlich, rojen 18. 9. 1878 v Žabnicah, ustreljen 26. 5. 1942 v Ljubljani

rizu in Oxfordu in doktoriral iz etnologije. Leta 1922 je postal redni profesor za primerjalno veroslovje na teološki fakulteti v Ljubljani. Napisal je več knjig in razprav, posvečenih običajem in teološkim vprašanjem avstralskih domorodcev in drugim etnološkim in teološkim vprašanjem.

Idejni "spopad"

Zaradi njegovega vpliva na študente ga je škof dr. Gregorij Rožman leta 1931 imenoval za študentskega duhovnega pastirja. Prav delo z visokošolci ga je pripeljalo v živahne razprave za podobo univerze. Takrat je bilo politično študentsko življenje razpeto med komuniste, liberalce in različne skupine kristjanov, ki jih razpoznamo po njihovih glasilih: *Križ na gori* (križarje), *Straža v viharju* (stražarje) in *Mi mladi borci* (mladce). Nazorsko-politično življenje mladine je bilo v 30. letih zelo bogato in razgibano. Danes bi nanj morali gledati kot na vrednoto, če te pluralne razgibanosti ne bi neka skupina z okupacijo razbila s fizičnim uničenjem drugih oziroma drugače mislečih. Mnogi v Sloveniji še danes skušajo to usodno zadevo relativizirati s trditvijo, da je predvojni idejni "spopad" "neizogibno" vodil v "državljansko vojno". To seveda ni res. Gre za poskus izenačevanja in relativiziranja krivde po zgledu pravih gesel, za katere je bilo po letu 1990 značilno, da vzdržujejo obrazec "vsi enako krivi". Ti "vsi enako krivi" naj bi se zato "spravili", s čimer bi dosegli "mir" in se "zazrli v prihodnost". To je pravzaprav nestrpni in totalitarni pogled, ki hoče obiti temeljne demokratske postulate, kot so pravna država ter civilizacijska načela o resnici in praviči.

Ehrlich in enciklopedija

Profesor Ehrlich je bil tudi globok in plodovit znanstvenik in pisatelj ter vnet karitativni in misijonski delavec.

V *Enciklopediji Slovenije*, ki je izšla leta 1989, piše, da je kot protikomunistu "času okupacije odločno nasprotoval narodnoosvobodilne-

mu gibanju, zato je aprila 1942 izročil italijanskim vojaškim oblastem spomenico z analizo položaja ter s predlogi za uničenje partizanstva. VOSOF ga je zaradi delovanja v okviru bele garde usmrtila". Te besede so popoln ponaredek zgodovine. Da je "odločno nasprotoval narodnoosvobodilnemu gibanju", da je predlagal "uničenje partizanstva" in da ga je Vos ustrelila "zaradi delovanja v okviru bele garde", so tipične laži iz takratnega komunističnega propagandnega besednjaka. Spomenica, ki jo je v začetku aprila 1942 dr. Ehrlich poslal italijanskim zasedbenim oblastem v Ljubljani, je bila za tisti čas nadvse pogumno dejanje, saj je v njej Italijanom očital njihovo nasilje. V spomenici je natančno označen položaj Slovencev, ki so se znašli v primežu dveh okupatorjev in njunega nasilja na eni strani, na drugi pa nasilja komunistov oziroma partizanov.

Prav Ehrlichov primer jasno kaže, kako zločinski in protinaroden je bil slovenski komunizem. Ne le da si Ehrlichove spomenice niso upali v celoti objaviti (objavljena je šele leta 2002), saj bi današnje "neobremenjeno" branje pokazalo, da ni v njej nič tistega, kar so mu komunisti v svoji "literaturi" ves čas hoteli očitati, ampak so se ga bali celo, ko je bil že mrtev. Po vojni so namreč na Žalah izkopali njegove posmrtno ostanke in jih odpeljali neznano kam...

Zamolčan

Šele 26. maja 1990 se je nekaj Slovencev (združenih ob Lipi sprave) sredi Ljubljane poklonilo v spomin na tega velikega Slovence. Nekaj mesecev kasneje je bil na zid ob tedanji Ljudski ku-

hinji na Streliški ulici v Ljubljani, kjer je vosovec ustrelil dr. Lamberta Ehrlicha in Viktorja Rojica, pritrjen lesen križ. Ob petdeseti obletnici umora so se združeni ob Lipi sprave spet poklonili v njegov spomin, na teološki fakulteti je bila žalna akademija, v ljubljanski stolnici pa mašna slovesnost. Križ so sredi 90. let "neznanci" uničili.

V začetku 90. let je na kraju umora na Streliški ulici skupina ljudi pritrčila na zid križ in se nekaj let zapored na obletnico zločina tam zbrala v spomin na velikega Slovence.

Leta 1992 je Rudolf Čuješ v Kanadi izdal zbornik z naslovom *Dr. Lambert Ehrlich stražar naših svetinj*, s podnaslovom *Gradivo za življenjepisa* (332 strani). To je bila prva knjiga o Ehrlichu, v njej pa so naši izseljenci daleč od domovine zbrali gradivo in spomine na velikega profesorja in narodnjaka. Ta knjiga je bila dobra podlaga za lanske simpozij v Rimu in za obsežen zbornik o Ehrlichu, ki je izšel pred kratkim.

Nov nagrobni spomenik

15. julija 2000 je bilo na ljubljan-

skih Žalah slovesno bogoslužje z blagoslovitvijo novega nagrobnegega spomenika na kraju, kjer sta bila leta 1942 pokopana dr. Lambert Ehrlich in Viktor Rojic.

Mašo ter blagoslovitev nagrobnegega spomenika je v navzočnosti večjega števila duhovnikov daroval ljubljanski pomožni škof Jože Kvas. Po maši sta v cerkvi na Žalah številne navzoče nagovorila Stane Štr-

benk, tajnik Nove slovenske zaveze, ki je organizirala postavitve nagrobnika, in Tomaž Holmar, 96-letni starosta slovenskih duhovnikov.

Ob novem nagrobniku so nastopili trije govorci. V imenu stražarjev Avgušin Kuk iz Kanade, v imenu Žabničanov prof. Martin Kranner in naslednik dr. Ehrlicha na teološki fakulteti dr. Janez Juhant. Prof. Kranner je podrobno govoril o svojem rojaku in dejal, da je na Svetih Višarjah po dr. Ehrlichu poimenovan slovenski dom. Poudaril je, da se moramo dr. Ehrlicha spominjati kot velikega moža, ker bo drugače tudi za nas veljalo, da narod, ki svojih mož ne časti, jih niti vreden ni.

Ko je pred dvema letoma (februarja 2000) umrl Ehrlichov morilec – "narodni heroj" – so Delo, Dnevnik in tudi drugo časopise objavili lepe nekrologe v njegov spomin, o slovesnosti postavitve spominskega nagrobnika dr. Ehrlichu pa ti dnevniki niso poročali.

Konec prihodnjic

26. maja 1942 je vosovski atentator pričakal dr. Lamberta Ehrlicha v bližini Ljudske kuhinje na Streliški ulici pod gradom, ko je ta šel od maše v Akademskem domu sv. Cirila na bližnjo teološko fakulteto, kjer je predaval. Po naključju ga je namesto študenta Cirila Žebota tisto jutro spremljal študent Viktor Rojic. Oba sta bila po vosovskih streljih takoj mrtva. Čeprav so bili za nadaljnji tek dogodkov odločilni prejšnji vosovski atentati, je ta streljni šel zadnje dvomljivce. Šele spomladi 1995 je slovenska javnost izvedela, kdo je bil vosovski morilec. V Slovincu je bil 5. aprila objavljen navedek iz pisma, ki ga je Edvard Kardelj 27. 11. 1942 poslal Francu Leskošku. V njem je zapisal: "Vos ima med drugim tudi predlog, da se odlikuje tudi Pepe /Franc Stadler/, ki je likvidiral Natlačena (on je tudi Ehrlich)."